

ക്ഷേത്രദർശനം എന്തിന്?

—പ്രൊഫ: സി. കെ. മുസ്സത്

മഹാത്മാഗാന്ധി തന്റെ സനാതന ഹിന്ദുവാണെന്നു അവകാശപ്പെട്ടതു 1921 ഒക്ടോബർ 13നു എഴുതിയ യംഗ് ഇന്ത്യലേഖനത്തിലായിരുന്നു; അദ്ദേഹം അവകാശപ്പെടുന്നതിനു നാലു കാരണങ്ങളും അദ്ദേഹം എടുത്തു പറഞ്ഞു. ഒന്നാമതു ശ്രുതിസ്മൃതി പുരാണാദി ഹിന്ദുമതഗ്രന്ഥങ്ങളിലും അവതാരകഥകളിലും പുനർജന്മതത്വത്തിലും വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ടു്. രണ്ടാമതു് ആദ്യകാലാത്മത്തിൽ വണ്ണാശ്രമവ്യവസ്ഥയുടെ ശാസ്ത്രീയരയെ അംഗീകരിക്കുന്നു എന്നതാണു്. മൂന്നാമതു് ഗോസംരക്ഷണം ഒരനുപേക്ഷണീയ ധർമ്മമായി വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ടു്. നാലാമത്തെ കാരണമായി പറഞ്ഞതു വിഗ്രഹാരാധനയിൽ തൻ അവിശ്വസിക്കുന്നില്ല എന്നതാണു്.

ഹിന്ദുമതഗ്രന്ഥങ്ങളായി നിരവധി എണ്ണമുണ്ടു് എന്നതാണു് നമ്മുടെ ബലവും ദുർബ്ബലവും. ക്രിസ്ത്യാനിയായാലും ഇസ്ലാമായാലും ഒരു പുസ്തകം ചൊക്കിപ്പിടിക്കാറുണ്ടു്. നമുക്കൊന്നെങ്കിൽ ശ്രുതികളായും സ്മൃതികളായും രണ്ടു വർഗ്ഗമുണ്ടു്. ശ്രുതികളിൽ നാലു വേദങ്ങൾ ഉൾപ്പെടുന്നു. സ്മൃതികളിൽ 18 എണ്ണവും പുരാണങ്ങൾ 18 എണ്ണവും മഹാഭാരതം രാമായണം എന്നീ ഇതിഹാസങ്ങളും ചേർത്താൽ ഈ വിഭാഗത്തിൽ 36 എണ്ണമുണ്ടു്. ശ്രുതികൾ വേദന്മാരും സ്മൃതികൾ രണ്ടാലും എണ്ണമെന്നാണു് ഒരു കണക്കു്. ലോകത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ ഗ്രന്ഥമാണു് മഹാഭാരതം. ആര്യസമാജക്കാർ വേദങ്ങളെ മാത്രമേ ആധികാരികമായി സ്വീകരിക്കാറുള്ളൂ. വേദങ്ങൾ ബ്രാഹ്മണൻ മാത്രം പഠിച്ചാൽ മതി എന്നൊരു ചൊല്ലുണ്ടല്ലോ. നല്ല ഉപസ്ഥിതി ഭാഷയിലും മേധാശക്തിയിലും വന്നവർക്കേ പറഞ്ഞതിന്റെ പ്രയോജനം ലഭ്യമാകൂ എന്നേ ഇപ്പറഞ്ഞതിനർത്ഥമാക്കേണ്ടു്. ഗുരുനാഥൻറെ കീഴിൽ യഥാവിധി വിദ്യ അഭ്യസിച്ചു, ജീവചര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു ബോധവാന്മാരായവരൊന്നു ബ്രാഹ്മണൻ എന്നു പറയുന്നതു്. പ്രീഡിഗ്രി കഴിഞ്ഞവർ മാത്രം എൻജിനീയറിങ്ങിനോ മെഡിസിനോ ചേർന്നാൽ മതിയെന്നുള്ള ഇന്നത്തെ നിബന്ധന വേലയുള്ള ഒരു നിബന്ധനയായിരുന്നു അതെന്നു ധ

രിച്ചാൽമതി. എന്നു വെച്ചാൽ എളുപ്പത്തിൽ പഠിക്കാവുന്ന ഗ്രന്ഥങ്ങളല്ല, അവ. അല്ലബുദ്ധികൾ അവയിൽ കയറിപ്പിടിച്ചാൽ ദുർവ്യാഖ്യാനങ്ങൾ ചെയ്യാം. നിലവാരം കുറഞ്ഞവരാകുമല്ലോ ബഹുദുരിപക്ഷം. അവർക്കുള്ള ക്രമീകൃത പഠനപുസ്തകങ്ങളുടെ സ്ഥാനമാണു പുരാണങ്ങൾക്കുള്ളതു്. കാര്യങ്ങൾ കഥാപ്രവൃത്തിലും ഗാനരൂപത്തിലും, ഇന്നതു് ആവിം ഇന്നതു് അതുതു് എന്നിങ്ങനെ വിധിനിഷേധരൂപത്തിലാണു് സ്മൃതികൾ അവതരിപ്പിക്കുന്നതും വേദത്തിൽ പറയുന്ന കാര്യങ്ങൾ കഥാകഥനരീതിയിലും വണ്ണനാരീതിയിലും വിശദീകരിച്ചു ആളുകളെ ധർമ്മാർഗ്ഗപാരികളാക്കുകയാണു് പുരാണങ്ങളുടെ ധർമ്മം.

“ഭണ്ഡനാധികാരത്താൽ കണ്ണുരുട്ടിയോ സ്നേഹപാശബന്ധത്താൽ കൈയ്ക്കു പിടിച്ചു നിരത്തിയോ ഭംഗിയിലനുരാഗാലണച്ചു തഴുകിയോ നിങ്ങൾ പഠിപ്പിപ്പിച്ചു ദുഷ്ടതത്തിൽനിന്നെന്നെനെ” എന്നു പുരാണങ്ങളെ സൂചിപ്പിച്ചു വള്ളത്തോൾ പറയിട്ടുള്ളതു് ശ്രദ്ധിയ്ക്കുക. ആദ്യകാലത്തു പുരാണങ്ങളെ വെച്ചു തുടങ്ങി അവസാനം ദുഷ്ടഗുണങ്ങളെ മുതിന്നു മഹാകവിയുടെ ജീവിതം ഈ വസ്തുത വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. സ്മൃതികളാദ്യം, പിന്നെ മാത്രം ശ്രുതികൾ എന്നതാണു് തത്വം. മഹാഭാരതത്തെ പഞ്ചമവേദമുയും പറഞ്ഞുവരാറുണ്ടു്. അതിലെ ആചിപദ്യത്തിൽ “ഇതിഹാസപുരാണാദ്യാം വേദം സമുപബ്ധമയേൽ” എന്നു വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുള്ളതു് പുരാണപരിചയം വേദപഠനത്തിനു പ്രാരംഭമായി ചേണമെന്നതാണുതാനും.

ശ്രുതികൾ പോസ്റ്റഗ്രാജേറ്റർ തലത്തിനും സ്മൃതികൾ അണ്ടർഗ്രാജേറ്റർ തലത്തിനും പഠിക്കപ്പെടുത്തിയപ്പോലെയാണു് കാണപ്പെടുന്നതു്. ശ്രുതിതത്വങ്ങൾ സങ്കേതജടിലമാകയാൽ, അവയിലേയ്ക്കുള്ള സോപാനങ്ങളായി പുരാണങ്ങളെ കണക്കാക്കാം. പുരാണപഠനം ഒഴിച്ചു നിന്തിയാൽതന്നെ കുഴപ്പമെന്നുമുണ്ടാകയില്ലതാനും. മഹാഭാരതത്തിൽ ഭീഷ്മപദ്യത്തിലെ ഒരു ഭാഗമാണല്ലോ ഭഗവദ്ഗീത. ഉപനിഷത്തുക്കളാകുന്ന പശുവെ പാത്മനെന്ന കിടാവിനെ കട്ടി കറന്ന ഭഗവാൻ നമുക്കു തന്ന പാലാണു് ഗീതയെന്നു പറയുമ്പോൾ

അതിന്റെ മാഹാത്മ്യം മനസ്സിലാക്കാമല്ലോ. ഗീതാ മാതാവ് എന്നാണ് ഗാന്ധിജി ഗീതയെക്കുറിച്ചു പറയുന്നത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചെറുപ്പകാലത്തു വീട്ടിൽ രാമായണം വായിച്ച അത്ഥം പറയാൻ ലാധാമാരാജ് എന്നൊരാൾ ബിലേശ്വരത്തുനിന്നു വന്നിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ക്ഷുഭരോഗം മാറിയതു ബിലേശ്വരക്ഷേത്രത്തിൽ അച്ചന കഴിച്ച വില്പനകൾകൊണ്ടു വ്രണിതഭാഗം തടവുകയും രാമായണപാരായണം മുടങ്ങാതെ നടത്തുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടാണെന്നു പറഞ്ഞിരുന്നു. കണ്ണമധുരമായ സ്വപ്നത്തിൽ തുളസീദാസനായണം കേൾക്കാൻ ഗാന്ധിജിയ്ക്കു കൗതുകമായിരുന്നു. രാമായണത്തിന്റെ ശക്തി ഉപദേശിച്ചതു വൃദ്ധനായ രാജ എന്ന ധാത്രിയായിരുന്നെന്നും ഗാന്ധിജി രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഭാഗവതപാരായണ കേൾക്കാൻ സന്ദേശം കിട്ടി. മനസ്സുതൃപ്തിയുടെ ഭാഷാത്തരവു വായിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇംഗ്ലണ്ടിൽവെച്ചാണ് എഡ്വിൻ ആർനോഡിന്റെ ടി ബോണ്ട് സെല്ലുവീൽ എന്ന ഗീതാവിവർത്തനം വായിക്കാനിടയായതു്. ഗീത രണ്ടാം അദ്ധ്യായത്തിലെ സ്ഥിതപ്രജ്ഞ ലക്ഷണശ്ലോകങ്ങൾ സപ്പോർട്ടൈവ് ആയിട്ടുള്ളവയിൽപ്പെടുത്തിയതും മാത്രം, മതഗ്രന്ഥങ്ങൾ ഗാന്ധിജിയിൽ ആത്മചീര്യം പകരുന്നതിൽ എത്രമാത്രം സഹായിച്ചിട്ടുണ്ട് എന്നതിനു ദൃഷ്ടാന്തമാണല്ലോ. ഇരുപത്തൊന്നു ദിവസത്തെ ഉപവാസകാലത്തു് പണ്ഡിതമാളുപുജിതനായിരുന്നയാളോ ഭാഗവതം വായിച്ചു കേൾപ്പിച്ചിരുന്നതു്. അത്രയും മതഗ്രന്ഥങ്ങളെപ്പറ്റി.

വണ്ണാശ്രമവ്യവസ്ഥയെക്കുറിച്ചും ഗോസംരക്ഷണത്തെ സംബന്ധിച്ചും ഉള്ള കാര്യങ്ങൾ മാറിവെച്ചു്; സനാതനമിനുഭവന നിലയ്ക്കു വിഗ്രഹാരാധനയെപ്പറ്റിയുണ്ടായ പരാമർശത്തെക്കുറിച്ചു നമുക്കു ചിന്തിക്കാം. വേദപന്തിയെത്തുടർന്നു പൂജാരം ഈശ്വരൻ എന്നെയുള്ള. ആ ഈശ്വരൻ നാമരൂപമാത്രം നിശ്ചിതനും നിവികാരനാമൊക്കെയാണ്.

“ന തത്ര ചക്ഷുർ ഗമരതി,
 ന വാഗ്ഗമരതി നോ മനു,
 ന വിദ്മോ ന വിജാനീമോ
 യഥൈ തദനു ശിഷ്യാർ.
 അന്യദേവ തദിദിതാ-
 ദേവോ അവിദിതാദധി.”

(കേനം — 1, 3 & 4)

“അതിൽ, ആ ബ്രഹ്മത്തിൽ കണ്ണുതുണിയില്ല, കേൾക്കാനാകുന്നില്ല, വാക്കുപുഴുവാതവരല്ല; വാക്കുമെത്തുന്നില്ല, അതു വർണ്ണിക്കപ്പെടാവതുമല്ല; മനസ്സുമെത്തുന്നില്ല, അതു മനസ്സാക്കിയിട്ടില്ല; അതിനെ പൂർണ്ണമായറിയുക സാധ്യമല്ല, എങ്ങനെ അറിയാമെന്നു മാറ്റുനിർദ്ദേശം ചെയ്യാൻ വിഷയമാണ്; നമ്മുടെ അറിവിൽപ്പെടുന്നവയിൽനിന്നും ഭിന്നമാണതു്; അറിവിൽപ്പെടാത്തവയിൽനിന്നും വേറെയാണ് അതിന്റെ ഭാവം” ഇങ്ങനെയാണ് ശ്രീതികൾ ഈശ്വരനെ വിവരിക്കുന്നതു്.

വിഗ്രഹാരാധനയ്ക്കു വിരോധമുള്ളവരായി അഭിമാനംകൊള്ളുന്നവർ പറയുന്നതു് “മനുഷ്യനെ ഈശ്വരൻ തന്റെ രൂപത്തിൽ സൃഷ്ടിച്ചു” എന്നാണല്ലോ. അപ്പോൾ ഈശ്വരൻ ഒരു രൂപമുണ്ടെന്നും അതു് ഏതാണു് മനുഷ്യരൂപത്തിനോടൊത്തതാണെന്നും പറഞ്ഞു പോകാമുണ്ടു് ഈശ്വരസ്വരൂപത്തു് ഒരു രൂപസങ്കല്പം സമാധാനകരാകും എന്നതാണ് വസ്തുത. ഹിന്ദുക്ഷേത്രങ്ങളിൽ വിഗ്രഹപ്രതിഷ്ഠനടത്തുന്നതു് ഉദാത്തസങ്കല്പത്തോടെയാണ്.

രൂപം രൂപവിവർജിതസ്യ ഭവതോ
 ധ്യാനേന യത് കല്പിതം;
 സ്മര്യാനി വ്യപനീയതാഖിലശ്ചരോ
 ദ്രവീകൃതായന്തയാ;
 വ്യാവിതബ്ധ നിരാകൃതം ഭഗവതോ
 യത്തീർത്ഥയാത്രാദിനാ;
 ക്ഷന്തവ്യം ജഗദീശതലികലതാ-
 ദോഷത്രയം മതക്രതം.

മനുഷ്യന്റെ അപൂർണ്ണതയുടേയും അഭിനിവേശാധികൃത്തിന്റെയും ഫലമായി, മനുഷ്യാത്മാവു് അരൂപിയ്ക്കു രൂപകല്പനചെയ്തു, അനിർവചനീയതയെ സ്തുതിവാക്കുകളിൽ ഒതുക്കുക സർവ്വവ്യാപിയായ പരംചൊരളിനെ ക്ഷേത്രത്തിൽ കുടിയിരുത്തി അവിടേയ്ക്കു തീർത്ഥയാത്ര പോകുക — ഇങ്ങനെയും വിവരക്കേടാകാം. ഭക്തിയുടെ തിരഞ്ഞെടുപ്പിലും ബാലിശസ്വഭാവത്താലും ചെയ്തു പോകുന്നതാണേ, ഭഗവാനേ ക്ഷമിക്കണേ എന്നു ഭക്തൻ പ്രാർത്ഥിയ്ക്കുകയും ചെയ്യും. യുക്തിവിന്റെ നേർ വരയ്ക്കുന്നില്ലേമുള്ള വീതിയില്ലെന്നറിഞ്ഞിട്ടും കാണുന്ന തിരുവേണ്ട വീതി കൊടുത്തു വരയ്ക്കും. വീതിയുള്ളതായി കണക്കാക്കിയെന്നും വരുകയുമില്ല. അപ്പോൾ പ്ലാനും എസ്റ്റിമേറ്റും വീഴ്ത്തുവാൻ പറ്റില്ല. എന്തിനുള്ളപോലെയാണു ക്ഷേത്രത്തിൽ വിഗ്രഹസങ്കല്പനം ചെയ്യുന്നതും പൂജാവിധികൾ അനുഷ്ഠിക്കുന്നതും എന്നർത്ഥം.

അഗ്രശക്രിയാവതം ദേവോ
ദിവിഭോവോ മനീഷിണാം
പ്രതിമാ സ്വല്ലബ്ധലീനാം
യോഗീനാം ഹൃദയേഹരി.

യാഗങ്ങൾ ചെയ്യുന്നവൻ അന്നിയിൽ ദേവനെ സങ്കല്പിച്ചാണ് ഹോമദ്രവ്യങ്ങൾ അർപ്പിക്കുന്നത്. പണ്ഡിതന്മാർ സൂര്യനിൽ ഈശ്വരനെ ചെന്നു സങ്കല്പിക്കുന്നു. ഗായത്രി ജപിക്കുന്നു; യോഗികൾ താന്താങ്ങളുടെ ഹൃദയങ്ങളിൽ തന്നെ ഈശ്വരസാന്നിധ്യമനുഭവപ്പെടുന്നവരാണ്. ഈ ഘട്ടമത്തുനന്നിന്മുൻപുള്ള അല്ലബ്ധലീനർക്ക് പ്രതിമ ചെയ്ത ഭഗവാൻ ഭജനം മറ്റുംഭക്തികൾക്കുമേ പ്രിയോഗികമാകുമുള്ള. ഡോക്ടർ എൽ. എ. രവീന്ദ്രൻ ഉടക്കാര്യം വിവരിച്ചതിങ്ങിനെയാണ് "ഹിന്ദുക്കളുടെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ അധ്യാത്മ വിദ്യായുക്തികളായുള്ള പ്രാഥമിക വിദ്യാലയങ്ങളാണ്. വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് വിഷയഗ്രഹണസൗകര്യം തമുപയോഗിക്കുന്ന ഗ്ലോബ്, മേപ്പ് തുടങ്ങിയവയ്ക്കുതുല്യമാണ് ഹിന്ദുക്കളുടെ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ വിഗ്രഹങ്ങൾ എന്നു ചുരുക്കത്തിൽ പള്ളിക്കുടങ്ങളിൽ പടക്കൾ ശിഷ്യോപദേശത്തിനു എങ്ങിനെ ഉപകരിക്കുമോ തപജ്ഞനായ ഗുരുവിന് ശിഷ്യോപദേശത്തിൽ വിഗ്രഹങ്ങളും അപ്രകാരംതന്നെ ഉപകരിക്കും." മേപ്പിൽ സ്റ്റേജിലു കറിക്കുന്ന സ്ഥാനത്താണ് മുന്യു പാഞ്ഞ പാപത്രയശ്ലോകം ഭക്തൻ ചൊല്ലിപ്പോകുന്നത്.

ഹിന്ദുക്കൾക്ക് വിഷ്ണു, ശിവൻ, ദേവി, ഗണപതി എല്ലാം പ്രധാനമാണ്. തിരുവനന്തപുരത്തു അനന്തശയനമായിട്ടാണ് കല്ലുപ ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. ഇതിന്റെ അർത്ഥസൂചന ഡോ. എൽ. എ. രവീന്ദ്രൻ വിശദീകരിക്കുന്നതങ്ങിനെയാണ് നോക്കുക. വിഷ്ണു എന്ന പദത്തിനു "സർവ്വതു ച്യോപച്ഛിരിക്കുന്നവൻ" എന്നാണ് അർത്ഥം. ഇതിനെ സമുത്തരാക്ഷയാനാണ് അനന്തന്റെ പുറത്തു പള്ളിക്കൊള്ളുന്നതായി കല്പിച്ചു. സർപ്പാഭൂതിയാക്കുമ്പോൾ മരണാഭയം കൂടി സഹിക്കുന്നതിനാൽ യോഗാഭ്യാസക്കാർക്കു തൃപ്തിയുണ്ടാകുന്നു. യോഗസമ്പ്രദായപ്രകാരം കണ്ഡലിനി എന്നൊരു ശക്തിവിശേഷമുണ്ടു ഇതിനെ കണ്ഡലീ പത്രത്തെ ചുഴലി അധ്യക്ഷപലയായി സ്ഥാപിക്കുന്നതായിട്ടാണ് രൂപപ്പെടുത്താൻ. ഈ കണ്ഡലിനിയെ ഉണർത്താനാണ് നമ്മുടെ ശ്രമം. അനന്തൻ കണ്ഡലിനിശക്തിയാണ്; അതിൽ പള്ളിക്കൊള്ളുന്ന വിഷ്ണു, യോഗ

നിദ്രാവൃതനിയ, തമോഗുണത്താൽ നമ്മുടെ ബുദ്ധിയിൽ നിന്നും മാറ്റപ്പെട്ടു പരാമർശമാണ്. മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ഉറക്കം അവിദ്യയാണ്. ഈ ദർശനത്തിൽനിന്നു ഭക്തൻ മനസ്സിലാക്കേണ്ടതു ഭഗവാൻ നമ്മൾ ഓരോരുത്തരിലും സൂക്ഷ്മമായി പതിക്കുകയാണെന്നും, ജ്ഞാനംകൊണ്ടു അവിദ്യയെ മാറ്റിയാൽ കണ്ഡലിനി ശക്തി ഉണ്ടാകുന്നു, ഉൾക്കാഴ്ചലഭിക്കും, അഥവാ ഹൃദയത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഭഗവാന്റെ സിംഹാൽക്കാരത്തിനു അപകാശിയാകും എന്നല്ലാതെ. ഗുരുവായുരപ്പന കമ്പോൾ ശബ്ദപത്രശാധാരിയായിട്ടാണ് രൂപപ്പെടുന്ന. ശബ്ദം, നാദബ്രഹ്മത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു; ലോകോല്പത്തിയെ കാണിക്കുന്നു. ഓക്കാരത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യത്തെ കുറിക്കാനാണ് ശബ്ദം ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചതു. പത്രം കാലപത്രമാണ്. അനന്തമായി കറങ്ങിക്കൊണ്ടുള്ളതും എന്നാൽ സ്ഥാനമാറ്റം ഉണ്ടാകാത്തതുമായ ചലനാത്മക ദിവ്യശക്തി.

ഈശ്വര: സർവ്വഭൂതാനാം
ഏദമേതർജ്ജുന തിഷ്ഠതി
ദ്രിമയൻ സർവ്വഭൂതാനി
യത്രാരൂപാനി മായയാ.

മേ അർജ്ജുന! പത്രത്തിലാറിരിക്കുന്ന വസ്തുക്കളെപ്പോലെ സകലപ്രാണികളുടേയും തന്റെ മാതൃശക്തിയാൽ (കർമ്മങ്ങളിൽ) വ്യൂഹിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു ഈശ്വരൻ സകല പ്രാണികളുടേയും ഹൃദയത്തിൽ ഇരിക്കുകയാണ്. എന്തെ ഭഗവാൻ ഗീതയിൽ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഗ3 എന്നു നിശ്ചയദർശ്യം, മനശ്ശക്തിയാണ്. മനസ്സിനെ വിടിച്ചു പിടിച്ചിൽ നിന്താൻ കഴിയണം. മനസ്സാണകിൽ "മാനുഷമാനസമാശ്യാരു മർക്കടമെങ്ങെത്തിനോക്കേതങ്ങേപാട്യം" എന്നു ഉള്ളൂർ വിവരിച്ചു നിലയിലുമാകാം. അർജ്ജുനൻ ഭഗവാനോടു പരാതിപ്പെടുന്നുണ്ടു, തന്റെ മനസ്സ് ഭ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണ് എന്ന്.

ചഞ്ചലം ഹി മന കൃഷ്ണഃ
പ്രാദീ ബലവദ് ദൃഢം
തസ്യോഹം ബന്ധനം മന്യേ
വായേപാരവിച ദണ്ഠക്കരം.

വായുവെ പിടിച്ചു പാത്രത്തിലാക്കാൻ എത്ര വിഷമമുണ്ടോ, അത്രയും പ്രയാസമാണ് മനോ നിയന്ത്രണം. മനസ്സിനെ ഏകാഗ്രമാക്കുന്നതിന്റെ ആദ്യപ്പടിയാണ് ക്ഷേത്രദർശനം. അനേകംപേർ ഒന്നിൽ ശ്രദ്ധിച്ചു

വർത്തിക്കുന്നതു കാണുമ്പോൾ, ദൃഷ്ടവിചാരങ്ങളുടെ നീ
 രാളിപ്പിടത്തത്തിൽപ്പെട്ടതെ സഭാഭാവത്തിൽ വർത്തി
 ക്കാനുള്ള പരിശീലനം കിട്ടും. ഭഗവാന്റെ ശക്തി
 യെ നമ്മളോരോരുത്തർക്കും ഉള്ളിലുണർത്താവുന്ന
 ശക്തിയെ കണിക്കുന്നതാണ് ഗഭ. ഭഗവാന്റെ അറി
 വും അനുമതിയും കൂടാതെ ആൽമരത്തിലെ ഒറ്റ ഇല
 പോലും ചലിക്കില്ലെന്നാണ് ഭക്തന്റെ വിശ്വാസം.
 പല വിഷയങ്ങൾ പഠിച്ചതു കൊണ്ടും കൈകാര്യം
 ചെയ്തുകൊണ്ടും ബുദ്ധിയ്ക്കു തിളക്കം കൈവരുമെന്ന
 ല്ലാതെ ഏകാഗ്രത വരുത്താൻ അതൊന്നും ഉപകരിച്ചെ
 ന്നു വരില്ല. ഭക്തിയാണ് അതിനുള്ള എളുപ്പവഴി;
 അതിലേയ്ക്കുള്ള രാജപാത.

“മൽഭക്തി വിമുഖന്മാർ നാനാശാസ്ത്രഗുണങ്ങളിൽ
 സൽഭാവം പുണ്ടുപാടി വീണ മോഹിച്ചിടുന്നു.”
 എന്നതാവും ഭക്തി വിമുഖന്മാരുടെ അവസ്ഥ. അത്തര
 ക്കാരെ ചുമട്ടു ചുമക്കുന്ന കഴുതയോടാണു പുത്താനം ഉപ
 മിച്ചിട്ട്.

വിദ്യകൊണ്ടറിയേണ്ടതറിയാതെ
 വിചാരിക്കുന്നു നടിക്കുന്നതു ചിലർ
 ക്കുമത്തിന്റെ ഗന്ധമറിയാതെ
 ക്കുമം ചുമക്കും പോലെ ശർട്ടും.

ഭഗവൽഭക്തികൊണ്ടു മനസ്സിനെ ഏകാഗ്രമാക്കാമെ
 ന്നർത്ഥം. സൂര്യകിരണങ്ങൾ ഒരു കോൺവെക്സ് ലെൻ
 സിലൂടെ കടക്കുമ്പോൾ ഏകാഗ്രമായി, കടലാസ്സിനെ
 ജ്വലിപ്പിക്കാൻ പര്യാപ്തമാകുന്നു. പരമം ഹൃദയപന്ത
 ത്തെ അഭിവൃഞ്ജിപ്പിക്കുന്നു. ഭഗവാൻ മഹാവിഷ്ണു
 വാണെന്നറിയുമ്പോൾ, തൂണിലും തുരുമ്പിലും ദൈവ
 മിരിക്കുന്നതായിരുന്നോ, എല്ലാ മനുഷ്യരേയും ഈ
 ശ്വരസാന്നിധ്യമുള്ള മഹാക്ഷേത്രങ്ങളെപ്പോലെ ഒരു
 താനും സ്നേഹബഹുമാനങ്ങളർപ്പിക്കാനും നമുക്കു പ്രേ
 ണ ലഭിക്കുന്നു. വ്യക്തിയുടെ വളർച്ചയ്ക്കും ലോകത്തി
 ന്റെ ക്ഷേമത്തിനും ഉതകുമാറു ആയിരം ഈളുള്ള പത്മ
 മായി നമ്മുടെ ഹൃദയം വികസിപ്പിക്കണം. ചളി
 യിൽ ജനിച്ചതായാലും വേര തുരുമ്പെടുക്കുന്നില്ല, വെ
 ള്ളത്തിൽ വർത്തിച്ചാലും തണ്ടു ചീഞ്ഞു പോകുന്നില്ല,
 പുഷ്പത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ സൂര്യാഭിമുഖമായി വർത്തി
 ച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. കർമ്മ സാക്ഷിയ്ക്കു ഭിമുഖമായിരി
 ക്കും. അത്തരം പൂക്കളെ ഭഗവാൻ വൊക്കിയെടുക്കു
 മെന്ന സൂചനയും അതിൽ ഭക്തനെ കാണാൻ കഴിയേ
 ണ്ടതാണ്.

കറച്ചുകൂടി ഉയന്നവർക്കു വേണമേകിൽ അത്രം
 യായി വിഷ്ണുവെ സങ്കല്പിക്കാം. അതിനുള്ള പ്രതി
 രൂപമാണ് സാമഗ്രാമം. ഈ പ്രതീകം വിഷ്ണുവി
 ന്റെ ഹിരണ്യശർഭൻ എന്ന അവസ്ഥയെ പ്രതിനി
 ധാനം ചെയ്യുന്നു. പ്രപഞ്ചോല്പത്തിക്കുമുമ്പുള്ള അവ്യക്ത
 മഹാഭൂതാവസ്ഥ (The Great Nebuleus State)
 യാണിത് ഈയവസ്ഥയിൽ സൂര്യനമില്ല; വെള്ളവുമില്ല.
 ഇരുട്ടെന്നും വെളിച്ചമെന്നും പറഞ്ഞു കൂടാത്ത അവസ്ഥ.
 ഈ അവസ്ഥയിൽനിന്നാണ് ദൃശ്യപ്രപഞ്ചം രൂപം
 കൊണ്ടത്. വ്യക്തമായ അംഗാദികളില്ലാത്തതും മേ
 ലാൽ വ്യക്തരൂപമുണ്ടാകാമെന്നു സൂചിപ്പിക്കുന്നതും
 ആയ അണ്ഡാകൃതിയാണല്ലോ സാമഗ്രാമത്തിനുള്ളത്.
 സാമഗ്രാമശിലയിലെ ചാരത്തിനുള്ളിൽ സുവണ്ണരേഖ
 യുണ്ടെന്നുവരുമ്പോൾ ഹിരണ്യശർഭകല്പനയ്ക്കു പ്രസക്തി
 കൂടുന്നു.

ശിവനെയും നാം സാംഗമായോ നിരംഗമായോ
 സങ്കല്പിക്കാറുണ്ടു. നിരംഗമായി കല്പിച്ചുണ്ടു ശിവ
 ലിംഗപൂജ നടത്തുന്നത്. നടരാജരൂപമാവുമ്പോൾ
 അവിടെ തമോഗുണാത്മകമായ ലയാവസ്ഥാനാഥനാ
 യിട്ടാണ് ഭക്തൻ കാണുന്നത്. നമ്മുടെ അനുഭവത്തി
 ലെ ലയമാണല്ലോ മരണം. ചുടല ഭൃംഗം, ചുടലക്കുളം,
 അസ്ഥിമാല, തലയോട്ടു, പാമ്പ്, വിഷം എന്നിവയെ
 ള്ലാം ലയവിഹിതങ്ങളാണ്. ശിവനു ഭൂതവർത്തമാന
 ജ്ഞാനം മാത്രമല്ല, ലയാവസ്ഥയ്ക്കുപ്പുറമുള്ള ഭാവിയെ
 സംബന്ധിച്ചുള്ള ജ്ഞാനശക്തികൂടിയുണ്ടെന്നു കാണി
 ക്കാനാണ് നെറ്റിയിൽ മൂന്നും തൃക്കണ്ണുള്ളതായി
 സങ്കല്പിക്കുന്നതു സർവ്വജ്ഞരൂപം ഈശ്വരൻ കല്പിക്കു
 ന്നതിൽ നെറ്റിമൂലം.

വിഷ്ണുവിൽ ശിവനിലും പഞ്ചഭൂതമേളനത്തെ
 സൂചിപ്പിക്കുന്ന അംഗങ്ങൾ ഉണ്ടു എന്നതു ശ്രദ്ധേയമാ
 ണ്. മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ വാഹനം ഗരുഡനാണ്
 വേലരനായ ഗരുഡൻ ആകാശത്തെ കുറിക്കുന്നു. അന
 തൻ വായുദക്ഷകനാകയാൽ, വായുവെക്കുറിക്കുന്നതാ
 യി പറയാം. ചക്രം തേജസ്സിനെയും അമ്പി അപ്പിനേ
 യും ഭൂമി പുഥിയേയും പ്രതിനിധീകരിക്കുമ്പോൾ
 പുഥി, അപ്പ്, തേജസ്സ് വായു, ആകാശം
 എന്നിവയെല്ലാം മഹാവിഷ്ണു സങ്കല്പത്തിൽ അട
 ണ്ടു. അതുപോലെ ശിവനിലും കാണാം പഞ്ച
 ഭൂതസാന്നിധ്യസൂചനകൾ. പർവ്വതപുത്രിയായ പാ
 വ്വതി പുഥിയെയും ഗംഗ അപ്പിനേയും നേത്രാഗ്നി
 തേജസ്സിനേയും നാഗങ്ങൾ വായുവയും ചന്ദ്രൻ ആകാ

ശതേയും കുറിക്കുന്നതായിട്ടാണ് ഡോ. എൽ. എ. മനുഷ്യമോഹങ്ങൾ ഈശ്വരാഭിമുഖമാക്കാനുള്ള പ്രേരണയാണ് ഈ എലി നമ്മിൽ ഉണ്ടാക്കേണ്ടത്.

ശബ്ദവും ശിവനായും രൂപകല്പന ചെയ്തപ്പോലെ ബ്രഹ്മപ്രകൃതിയെ സ്പീരൂപത്തിൽ കല്പനചെയ്തതാണ് ദേവി എന്ന മുതിവിശേഷം. കേരളത്തിൽ ഭഗവതികാവുകളാണ് ആദ്യമുണ്ടായിരുന്നത്. കന്യാകുമാരി, ചോറാനിക്കര, കൊടുങ്ങല്ലൂർ തിരുമാന്ധാംകുന്ന്, പാലക്കാട് ഘോരംബിക, കടത്തനാട്ട് ലോകനാർകാവ്, ചെറുകുന്ന് അനപുണ്ണേശ്വരി വടക്കുതൃകംബിക എല്ലാം പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. ബ്രഹ്മപ്രകൃതി ത്രിഗുണാത്മികമാകയാൽ ഓരോ ഗുണം പ്രമാണിച്ചതായും മൂന്നും ചേർന്നതായും അങ്ങിനെ നാലുതരത്തിലുണ്ട് ദേവി സങ്കല്പം. സത്വഗുണാത്മികയായ വിദ്യാരൂപിണി, രജോഗുണാത്മികയായ ലക്ഷ്മീരൂപിണി, തമോഗുണാത്മികയായ സംഹാരരൂപിണി ത്രിഗുണാത്മികരൂപമായ രാജരാജേശ്വരി ഇവയാണ് നീല പ്രധാനഭാവങ്ങൾ.

ഘോരവക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ഓരോ രൂപവും ജിജ്ഞാസുവായ ഭക്തന്റെ മുമ്പിൽ ഓരോ റിഡിൽ പാലം പ്രത്യക്ഷപ്പെടാം. ഓരോന്നിന്റെയും അർത്ഥസൂചനയറിയാൻ ശ്രമിച്ചാൽ ചിന്താശക്തിയെ വർദ്ധിപ്പിക്കാൻ അവസരം ലഭിക്കുന്നു. ഭദ്രാഹരണം സ്വാമി ചിന്തയാനന്ദജിയിൽ നിന്നു കടംകൊണ്ട് ഇവിടെ ചെറുതായൊന്നു വിവരിക്കാം. മിക്ക ക്ഷേത്രങ്ങളിലും കാണാമല്ലോ ഗണപതി പ്രതിഷ്ഠ. ആനത്തലയും കടവയറും മുമ്പിലൊരു ചുണ്ടലിയും ആയി ധാരാളം ഭക്ഷണസാമഗ്രികളെടുത്തുകൊണ്ട് ഒരു രൂപം! വേഷാന്തപാഠം ബുദ്ധിമാന്മാർക്കുള്ളതാണ്. തല വലുതായവേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യമാണ്. ശ്രുതി പഠനത്തിന് ശ്രവണശക്തി പരമാവധി വർദ്ധിക്കണം. വലിയ ചെവികളുടെ അത്മസൂചനയാണ്. തുമ്പിക്കരത്തിന് വൻവൃക്ഷങ്ങളെ പിഴുതെടുക്കാനുള്ള കഴിവുണ്ട്. അതിന് സംവേദനശക്തിയുള്ളതുകൊണ്ട് ചെറിയ നാണയത്തെ ചെറുക്കിയെടുക്കാനും കഴിയുന്നു. ഏകദന്തനായാണ് ഗണപതിയെ വർണ്ണിക്കാൻ. ഗുണഭോഷങ്ങൾ വിദ്യാവിദ്യകൾ തുടങ്ങിയ വിചാരിതങ്ങളിൽ അങ്ങുചിങ്ങും കളിക്കാതെ ജ്ഞാനത്തിലും പ്രകാശത്തിലും സൽഭാവത്തിലും മാത്രം വർത്തിക്കുന്ന ഒരു തരം പക്ഷപാതത്തെ കാണിക്കാനാണ് ഏകദന്തനായി കല്പിക്കപ്പെട്ടത്. വിനായകന്റെ മുമ്പിലുള്ള എലി മനുഷ്യന്റെ മോഹത്തെ കാണിക്കുന്നു. മുമ്പിലുള്ള ഭക്ഷ്യവസ്തുക്കളെ ശ്രദ്ധിക്കാതെ ഗണപതിയുടെ മുഖത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി നോക്കുന്നതായിട്ടാണ് എലിയെ സങ്കല്പിച്ചിട്ടുള്ളത്.

ഗണപതി ഒരിക്കൽ മൂഷികവാഹനനായി നീങ്ങുവാൻ, ചന്ദ്രൻ ആകാശത്തുനിന്ന് പരിമാസിച്ചിരിച്ചപ്പോഴും, വിനായകപത്മി ദീവസം ആരും ചന്ദ്രനെ നോക്കരുതെന്നു വിധിയുണ്ടായതും ഒരു കാര്യമാണ് നമ്മെ ഉൽബോധിപ്പിക്കുക. പണ്ഡിതന്മാരുടെ ചില പ്രവൃത്തികൾ അൽപ്പബുദ്ധികൾക്കു പരിമാസ്യമായിത്തീരാനും. സ്വന്തമായ പ്രകാശമില്ലാത്തവരാണ് പരപരിമാസത്തിലേർപ്പെടുന്നത്. ഗണപതിയുടെ നാലു കൈകളിൽ ഒന്നിൽ ഒരു കയറും മറ്റൊരിൽ ഒരു കോടലിയും കാണാം. മോഹബന്ധങ്ങളെ ചെട്ടിമുറിച്ച് ജ്ഞാനമാർഗ്ഗത്തിലേക്ക് നയിക്കുന്ന ധർമ്മമാണ് അവയുടെ സൂചന. ഒരു കയ്യിൽ ഭക്ഷണം സൂക്ഷിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഭക്തന്മാർക്ക് ആവശ്യമായ സാധനങ്ങൾ എത്തിക്കുന്നതിൽ അമാന്തമുണ്ടാവില്ലെന്നാണ് അതിന്റെ ധ്വനി. ഒരു കൈകൊണ്ട് ഭക്തന് മംഗളം നേരുകയുമാണ്.

മനുഷ്യർ ചെയ്യാൻ രണ്ടുതരക്കാരാണ്. വിചാരപ്രധാനർ, വികാരപ്രധാനർ. വിചാരപ്രധാനർ ധൈര്യമേറിയവരാണ്. അവരെ ഉദ്ദേശിച്ചാണ് ശ്രുതികളും ഏകാന്തധ്യാനപരമായ ഈശ്വരപൂജയും ആസൂത്രണം ചെയ്തിട്ടുള്ളത്. വികാരപ്രധാനരും കർമ്മപ്രധാനരായവർക്ക് പുറമെ ക്ഷേത്രദർശനവും വേണം ഭക്തിമാർഗ്ഗത്തിലേത്താൻ. ബഹുഭാവിപക്ഷം വരുന്ന ജനങ്ങൾ രണ്ടാമത്തെ വർഗ്ഗത്തിൽപ്പെട്ടവരാണെന്നു വസ്തുത നമുക്കു വിസ്മയിച്ചുകൂടാ. അറിയാത്തതിൽ നിന്നു വന്നു അറിയാത്തതിനെ അനുമാനിക്കാൻ. ശരീരശാസ്ത്രപഠനത്തിൽ ആന്തരോദിയങ്ങളുടെ ഘടന പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം ചിത്രങ്ങളിൽ രേഖപ്പെടുത്തുന്നതു വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് ഉപകരിക്കും. അതുപോലെയാണ് ഘോരവക്ഷേത്രങ്ങളിലെ രൂപസങ്കല്പങ്ങൾ അഥവാ വിഗ്രഹങ്ങൾ. ഭക്തന്മാർ വിഗ്രഹങ്ങളെ മുൻനിർത്തി ഈശ്വരപൂജ ചെയ്യുകയാണ്. കടകളിൽ വിൽപ്പനയ്ക്കു ചെയ്ത വിഗ്രഹങ്ങളെ ആരും വന്ദിക്കുക പതിവല്ല ദൈവത്തെയാണ് വിഗ്രഹങ്ങളെല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പൂജിക്കുന്നത്; ലോഹത്തെക്കുറിച്ചോ മരത്തെക്കുറിച്ചോ കല്പനകുറിച്ചോ ഭക്തന്മാർ ചിന്തിക്കാറില്ല എന്ന് ശ്രീനാരായണഗുരു പറഞ്ഞതാണ് കാര്യം. അല്പബുദ്ധികളായ ഭക്തന്മാരുടെ ആത്മസംതുല്പിക്ക് ഉപകരിക്കുവാൻ തന്നെയാണ് ക്ഷേത്രസംവിധാനവും വിഗ്രഹപ്രതിഷ്ഠയും മറ്റും ഏർപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളത്. അവയുടെ ലക്ഷ്യം മനുഷ്യന്റെ മനശ്ശാന്തിയാണ്; മനുഷ്യസാഹോദര്യം വളർത്തലാണ്. സുകുമാരകലകൾ ക്ഷേത്രങ്ങളോടനുബന്ധിച്ചു വളർത്തിന്റെ കാരണവും മറ്റൊന്നല്ല